

prof.zw.dr hab.Józef Raatz
dziedzina: sztuki muzyczne
dyscyplina artystyczna: instrumentalistyka
Akademia Muzyczna im Stanisława Moniuszki
w Gdańsku

Gdańsk,03 stycznia 2019r.

Recenzja

pracy doktorskiej **Pana mgra Jakuba Kaszuby** zatytułowanej „Ekspresyjne i brzmieniowe możliwości oboju, oboju miłosnego i rożka angielskiego w wybranych kompozycjach repertuaru koncertowego XX i XXI wieku. Między tradycją a współczesnością”

Zleceniodawca recenzji:

Akademia Muzyczna im I.J.Paderewskiego w Poznaniu, Wydział Instrumentalny, pismo Dziekana Wydziału Instrumentalnego prof.zw.dr hab. Alicji Kledzik z dnia 20 listopada 2018 roku, zlecenie podjęte na podstawie Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U.2016 poz.882)

Dotyczy:

Uchwały nr 4/II/2016/2017 Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. I.J.Paderewskiego w Poznaniu z dnia 24 października 2016 roku, o wszczęciu, na wniosek **Pana mgra Jakuba Kaszuby**, przewodu doktorskiego w dziedzinie sztuk muzycznych, w dyscyplinie – instrumentalistyka.

Podstawowe dane o Kandydacie:

Jakub Kaszuba urodził się 10 czerwca 1990r. W Poznaniu. Cały proces edukacji muzycznej przeszedł w rodzimym Poznaniu, początkowo na fortepianie, a od 12 roku życia na oboju. Kształcił się w klasie oboju dwóch pedagogów: legendarnego już profesora **Mieczysława Koczorowskiego** oraz jego absolwenta, a obecnie następcy - prof. **Tomasza Gubańskiego**, a skończył studia magisterskie w roku 2014 uzyskując dyplom z wyróżnieniem.

W roku akademickim 2013/14 studiuje (jeden semestr) w ramach programu **Erasmus** w Szwecji w klasie prof. B.C.Nielsena, a w trakcie studiów doktoranckich ponownie bierze udział w programie **Erasmus**. W roku akademickim 2015/16 odbył dwa trymestry studiów w Royal Welsh of Music and Drama w Cardiff w Wielkiej Brytanii, a pedagogami doktoranta byli J.Anderson, M.Johnston, S.-J.Porsmorguer i C.MacKinnon.

W latach 2010/2013 równolegle studiuje na Wydziale Wokalno-Aktorskim w AM w Poznaniu w klasie śpiewu solowego prof. Marka Moździerza, uzyskując dyplom

licencjata. Zarówno jako instrumentalista-oboista i wokalista-baryton udziela się w zespole instrumentalno-wokalnym „New Harmony”, koncertuje również w duecie „Simitu Duo”. Bierze udział w licznych koncertach i konkursach jako solista, kameralista i muzyk orkiestrowy. Jako członek rodzinnego zespołu „Familiare” zdobył szereg nagród na ogólnopolskich i międzynarodowych festiwalach. Zespół brał udział w ok.100 koncertach na terenie kraju, a także w Niemczech, we Francji i na Łotwie. Współpracuje z orkiestrami Filharmonii Poznańskiej, Filharmonii Gorzowskiej, L'autunno, Sinfonietta Polonia, CoOperate.

Doktorant podkreśla wagę swej aktywności muzycznej w działalności popularyzatorskiej. Współpracując m.in.z Filharmonią Poznańską (Pro Sinfonika) wziął udział w ponad dwustu koncertach edukacyjnych w charakterze oboisty, śpiewaka i prelegenta na terenie Poznania i Wielkopolski.

Za wyniki uzyskane na konkursach i szeroką działalność koncertową otrzymał wiele stypendiów i nagród: Rektora, Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego i Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Ocena pracy doktorskiej:

Praca doktorska **mgra Jakuba Kaszuby** o tytule „**Ekspresyjne i brzmieniowe możliwości oboju, oboju miłosnego i rożka angielskiego w wybranych kompozycjach repertuaru koncertowego XX i XXI wieku. Między tradycją a współczesnością**” składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na płycie CD oraz opisu, stanowiących łącznie pracę pod wyżej wymienionym tytułem. Praca została przygotowana pod kierunkiem **prof.dra hab. Tomasza Gubańskiego** z Akademii Muzycznej im.I.J.Paderewskiego w Poznaniu.

Dzieło artystyczne zawiera sześć kompozycji:

Frank Martin – *Sonata da chiesa* na obój miłosny i organy

Eugene Bozza – *Divertissement* na rożek angielski i fortepian/akordeon

Benjamin Britten – *Two Insect Pieces* na obój i fortepian/akordeon

The Grasshopper

The Wasp

Witold Szalonek – *Quattro Monologhi* na obój solo

Monolog No.1

Barbara Kaszuba – *Elektrobój* na rożek angielski i taśmę

Aleksander Szeligowski – *Concerto per tre strumenti ma uno esecutore*

Każda z pierwszych trzech kompozycji zaliczonych przez Doktoranta do nurtu tradycyjnego wymaga użycia innego instrumentu.

Sonata da chiesa **F.Martina** w pierwotnej wersji przeznaczona na altówkę z organami, później zaadoptowana za zgodą kompozytora na obój z organami, wreszcie przy akceptacji wdowy po kompozytorze wydana w wersji na obój miłosny – i w

takiej wersji przez Doktoranta została przedstawiona na krążku CD. Wykonawca uznał, iż brzmienia oboju miłosnego jest najbardziej zbliżone do altówki, na którą w pierwotnej postaci przeznaczona była kompozycja. W moim odczuciu wybór bardzo trafny. Wraz z wykonawczynią partii organów **Panią Joanną Marciniak** przedstawili bardzo interesującą interpretację.

Divertissement E.Bozzy został przez Pana Jakuba Kaszubę wykonany znakomicie pod względem technicznym, ale przede wszystkim wyraziście przedstawiony został tu sens muzyczny tej uroczej kompozycji. Słuchając tego wykonania przypominałem sobie cytaty G.Ph.Telemanna „*Śpiew jest podstawą muzyki we wszystkim. Kto gra na instrumentach musi posiadać pełną znajomość śpiewu*”, a ponieważ Doktorant studiował również wokalistykę można stwierdzić, iż wykorzystując praktycznie swą wiedzę w tej dziedzinie cytaty Telemanna jest w pełni uzasadniony.

Two Insect B.Brittena nagrany został w wersji na obój z **akordeonem** zamiast **fortepianu**. Adaptacji dokonał wykonawca partii akordeonu **Pan Michał Gajda**. Mam mieszane uczucia co do tej wersji, gdyż mało czytelny jest w tym wykonaniu właśnie tekst partii akordeonu. Być może jest to wybór realizatora nagrania, który tak rozumiał ustawienie proporcji obu partii. Może też trzeba przywyknąć do takiej wersji.

W grupie utworów zaliczanych do nurtu współczesnego mamy dwie kompozycje:

I Monolog z *Quattro Monologhi* W.Szalonka na obój solo. Kompozycja w samym założeniu pozwala na dość szeroką swobodę interpretacyjną, dowolne następstwa przy prezentowaniu poszczególnych odcinków, różnią się zatem między sobą wszystkie wykonania. Doktorant zaprezentował w tym nagraniu niezwykle bogactwo środków technicznych (multitony, tryle podwójne, frulata itp.), proponując jednocześnie ciekawą i sensowną interpretację tego trudnego i wymagającego fragmentu całego dzieła.

Słuchając utworu ***Elektrobój* B.Kaszuby** przeznaczonego na rożek angielski i taśmę w wykonaniu Pana Jakuba Kaszubę miałem wrażenie pełnego komfortu jeśli chodzi zarówno o proporcje jak i ład przedstawionego tekstu. Zdając sobie sprawę z pewnej swobody w traktowaniu tekstu (aleatoryzm) wykonawca z dużą pewnością realizował swoją partię i słuchacz nie odczuwa żadnego niepokoju, czy „*martwa*” partia elektroniczna współgra z żywym instrumentem zarówno pod względem czasowym jak i brzmieniowym.

Ostatnia pozycja, ***Concerto per tre strumenti ma uno essecutore*** i orkiestrę **Aleksandra Szeligowskiego** umieszczone na krążku CD wykorzystuje wszystkie trzy instrumenty grupy obojowej: pierwsza część przeznaczona na rożek angielski, druga na obój miłosny i trzecia część na obój w wersji podstawowej. Wykonawca przedstawił interesującą propozycję interpretacyjną. Wykonanie tego dzieła na żywo na estradzie może być problematyczne ze względu na obsługę trzech instrumentów przez jednego solistę, a taki jest wymóg ze strony kompozytora. Dzieło to stanowi również pewnego rodzaju hołd złożony poznańskiemu kompozytorowi jak i współpracującemu z nim podczas powstawania Koncertu znakomitemu oboiście **prof. Mieczysławowi Koczorowskiemu**.

Wybór wyżej wymienionych do nagrania dzieł dał Doktorantowi pełną możliwość przedstawienia i analizy zawartych w tytule pracy elementów. Pierwsze trzy dzieła dotyczyły zarówno zawartego w tytule określenia „tradycja” jak i trzech instrumentów rodziny obojowej także wymienionych w tytule „obój, obój miłosny i rożek angielski”. Dwa kolejne utwory dotyczyły nurtu określanego słowem „współczesność” zawartym w tytule pracy. Ostatnia pozycja, czyli *Concerto*, poprzez umieszczenie wszystkich trzech instrumentów w jednym utworze stanowi pewnego rodzaju studium porównawcze brzmień całej współcześnie stosowanej rodziny obojów.

Poziom wykonania wszystkich zawartych na CD dzieł wskazuje na artystę o nieprzeciętnych umiejętnościach szeroko pojętych. Wszystkie instrumenty z grupy oboju Doktorant opanował w sposób perfekcyjny, potrafił także znakomicie zróżnicować style poszczególnych dzieł, a także wykazał się doskonałą współpracą z partnerami. Jest w moim przekonaniu artystą w pełni dojrzałym, który samodzielnie może prowadzić artystyczną działalność.

Opis dzieła artystycznego składa się ze wstępu oraz trzech rozdziałów.

We **Wstępie** autor podaje motywy wyboru tematu, uzasadnia również dobór dzieł, które umieścił na CD oraz przedstawia główne założenia pracy. Interesującym wydała się Doktorantowi różnorodność nurtów repertuaru koncertowego solowego i kameralnego ostatniego stulecia, przeznaczonego na instrumenty z rodziny oboju.

Rozdział pierwszy **Instrumentarium obojowe** poświęca Pan mgr Jakub Kaszuba historii rozwoju instrumentów należących do rodziny oboju. Omawia zastosowanie tych instrumentów w zależności od epoki w historii muzyki. Na dłużej zatrzymuje się na instrumentach współczesnych, gdyż muzyka będąca przedmiotem pracy badawczej doktoranta dotyczy właśnie okresu ostatniego stulecia.

Rozdział drugi **Wokół ekspresji i brzmienia – przegląd definicji, charakterystyka terminów** jest analizą wielowymiarowości terminów użytych w tytule pracy. Poza podaniem ogólnych, encyklopedycznych definicji tych terminów Autor zajmuje się szczególnie samą **ekspresją muzyczną**. Jednym ze środków wyrazu służących uzyskaniu odpowiedniej ekspresji jest **brzmienie**, które zawiera w sobie określenie **barwy dźwięku**. Niezwykle istotnym, wywodzącym się z barwy dźwięku elementem wpływającym na ekspresję utworu jest **kolorystyka**.

Doktorant wyszczególnia i analizuje zagadnienie ekspresji muzycznej w trzech uwarunkowaniach:

ekspresji dzieła – powiązanej głównie z epoką, w której dzieło powstało

ekspresji możliwości instrumentu – **związek z brzmieniem** – dotyczącej w dużej mierze przydzielaniu przez kompozytorów odpowiednich motywów poszczególnym instrumentom

ekspresji wykonawcy – użyję tu cytatu samego autora: „*spoiwem łączącym obydwaj przykłady ekspresji będzie sam wykonawca. To jego techniczne opanowanie instrumentu i wyważona postawa twórcza, uwzględniająca wiedzę historyczną,*

oczekiwania słuchaczy, ale nade wszystko własny zamiar artystyczny może sprawić, że dzieło ożyje na estradzie”.

Rozdział trzeci – **Obój, obój miłosny i rożek angielski w wybranych utworach repertuaru koncertowego solowego i kameralnego XX i XXI wieku. Problematyka analityczno-wykonawcza** – składa się z trzech podrozdziałów:

W stronę tradycji – zawiera szczegółową analizę utworów, w wykonaniu których instrumentalista korzysta z tradycyjnych środków wykonawczych. Autor umieszcza w tym przedziale trzy dzieła – *Sonatę da chiesa* na obój miłosny i organy z 1938r. **F.Martina**, *Divertissement* op. 39 na rożek angielski i fortepian z 1939r. **E.Bozzy** i *Two Insect Pieces* na obój i fortepian z 1935r. **B.Brittena** (w autorskiej wersji na obój i akordeon).

Eksperymenty – to drugi podrozdział stanowiący analizę utworów z czasów najnowszych - I Monolog z *Quattro monologhi* na obój solo, autorstwa mistrza w dziedzinie poszukiwań sonorystycznych – **W.Szalonka** z 1969r. oraz świeże dzieło z 2016r. przeznaczone na rożek angielski i taśmę **B.Kaszuby** – *Elektrobój*.

Solistyczne walory instrumentarium obojowego w Koncercie potrójnym dla jednego wykonawcy na rożek angielski, obój miłosny, obój i smyczki Aleksandra Szeligowskiego z 1969r. – to tytuł trzeciego rozdziału pracy. Kompozycja ta pozwala, jak pisze autor, na bezpośrednie porównanie brzmień trzech instrumentów w jednym utworze. Ze względu na trudności wykonania, głównie z powodu braku dostępu do trzech instrumentów, dzieło to rzadko pojawia się na estradach koncertowych (Pan mgr Jakub Kaszuba wymienia tylko dwa wykonania- prof. M.Koczorowskiego i prof. J.Kotyczki). Dla poszerzenia obojowego repertuaru przypomnienie tego typu koncertu stanowi istotną wartość.

Działalność **Pana mgra Jakuba Kaszuby** jest niezwykle aktywna w wielu dziedzinach muzyki. Z bardzo precyzyjnie przedstawionej dokumentacji wynika, że Doktorant występuje jako solista z orkiestrami, jako kameralista - członek wielu zespołów, solista-wokalista, popularyzator muzyki (prelegent). Od roku jest członkiem stałym orkiestry **Filharmonii Poznańskiej**. Ilość osiągnięć konkursowych krajowych i międzynarodowych, rodzaj uzyskanych stypendiów jest imponująca.

Konkluzja

Zarówno dzieło artystyczne jak i jego opis stworzone przez **Pana Jakuba Kaszubę** stanowią cenny wkład w rozwój niezwykle wąskiej specjalizacji – oboju. Możliwość korzystania przez zainteresowanych tą specjalnością artystów jest nie do przecenienia.

Pracę doktorską **Pana mgra Jakuba Kaszuby** oceniam wysoko i stwierdzam, że spełnia wymagania art.13 ust.1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku.

Pracę przyjmuje bez zastrzeżeń

